

Flora Parka prirode Papuk

Kerner, Sanja

Undergraduate thesis / Završni rad

2009

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:016009>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRIRODOSLOVNO – MATEMATIČKI FAKULTET
BIOLOŠKI ODSJEK**

FLORA PARKA PRIRODE PAPUK

FLORA OF NATURE PARK PAPUK

SEMINARSKI RAD

Sanja Kerner
Preddiplomski studij biologije
(Undergraduate Study of Biology)
Mentor: dr. sc. Božena Miti

Zagreb, 2009.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	2
2. NAJUGROŽENIJE VRSTE PARKA PRIRODE PAPUK.....	5
2.1. <i>Pulsatilla vulgaris</i> Mill. ssp. <i>grandis</i> – velika sasa.....	5
2.2. <i>Taxus baccata</i> L. – obi na tisa.....	6
3. ZAŠTI ENE VRSTE PARKA PRIRODE PAPUK.....	7
3.1. <i>Daphne cneorum</i> L. – crveni likovac.....	7
3.2. <i>Daphne laureola</i> L. – lovorasti likovac.....	8
3.3. <i>Doronicum orientale</i> Hoffm. – kavkaski divokozjak.....	9
3.4. <i>Eranthis hyemalis</i> (L.) Salisb. – ozimica.....	10
3.5. <i>Ilex aquifolium</i> L. – božikovina.....	11
3.6. <i>Iris variegata</i> L. – šarena perunika.....	12
3.7. <i>Ophris apifera</i> Huds. – p elina kokica.....	13
3.8. <i>Ruscus aculeatus</i> L. – bodljikava veprina.....	14
4. LITERATURA.....	15
5. ZAKLJU AK.....	16
6. SAŽETAK.....	17
7. SUMMARY.....	17

1. UVOD

Zastupnički dom Hrvatskog državnog sabora donio je Zakon o proglašenju Parka prirode Papuk 23. travnja 1999. godine. Bitan razlog za proglašenje Papuka parkom prirode jest što su u njemu obilježja žive i nežive prirode, karakteristična za srednju Slavoniju. Park prirode Papuk nalazi se u gorskim šumskim predjelima Papuka. Proglašen je prvim geoparkom u Hrvatskoj 2007. godine zbog bogate geološke prošlosti.

To područje je prostrano, prirodno, samo dijelom kultivirano, a sadrži brojne kulturno-povijesne, ekološke, odgojno-obrazovne i turističko-rekreacijske vrijednosti. Park prirode je kulturno-odgojna institucija, koja je osnovana radi održavanja prirodnog stanja, očuvanja prirode i upoznavanje ljudi s prirodnim zakonitostima. Proglašenjem Parka prirode Papuk omogućena je zaštita rijetkih i ugroženih biljnih i životinjskih vrsta. Park zauzima površinu od 336 km².

Više od 96% područja pokriva šumska vegetacija. Bukva dominira kao vrsta drveća. Predstavnici srednjoeuropske faune ovdje obitavaju, a do prije 200 godina ovdje je bilo medvjeda, vukova i risova. Danas u gustim šumama Papuka nalazimo jelene, srne, divlje svinje, lisice i kune. Papuk je i međunarodno važno područje za ptice. Ponor Uviraljka je važno zimovalište za šišmiše. Više od četvrtine cijele hrvatske flore raste na Papuku, što je oko 1223 vrsta biljaka. Zaštićene i najugroženije vrste biljaka rastu na travnjacima i ostalim nešumskim područjima. Unutar Parka prirode Papuk postoje područja koja imaju veći stupanj zaštite od ostalih dijelova Parka zbog svojih jedinstvenih obilježja.

- Jankovac je zbog prirodnih ljepota 1955. godine proglašen zaštićenom Park šumom. Tamo se nalazi "Grofova poučna staza" koja prolazi najljepšim dijelovima Park šume. (Sl. 1.)

(Prilagođeno prema http://hr.wikipedia.org/wiki/Park_prirode_Papuk)

Slika 1. Jankovki slap u proljeće

(www.pp-papuk.hr)

- Rupnica je 1948. godine proglašena prvim geološkim spomenikom prirode u Hrvatskoj. (Sl. 2.)

Slika 2. Vulkanske stijene

(www.pp-papuk.hr)

- Sekulina ka planina je oko 150 godina stara šuma bukve i jele na 8 hektara. Bukva čini 85%, a jela 13%, a pojedinačno se pojavljuju gorski javor, javor mliji, gorski jasen i breza. 1966. godine Sekulina ka planina je zaštićena kao posebni rezervat šumske vegetacije. (Sl. 3.)

(Prilagođeno prema http://hr.wikipedia.org/wiki/Park_prirode_Papuk)

Slika 3. Sekulina ka planine

(www.pp-papuk.hr)

- Stari hrastovi su dva stoljetna hrasta kitnjaka koja predstavljaju jedne od najstarijih živu ih organizama u Slavoniji. Nalaze se na nadmorskoj visini od 580 m, visine su oko 33 m, a starosti oko 420 i 500 godina. (Sl. 4.) (Prilagođeno prema http://hr.wikipedia.org/wiki/Park_priode_Papuk)

Slika 4. Stari hrastovi

(www.pp-papuk.hr)

- Stanište tise zaštićeno kao spomenik prirode 2005.godine, obuhvaća površinu od 0,72 hektara. Brojni toponimi kao što su Tisovac, Tisov potok, Tisica nam svjedoče da je nekada Papuk bio bogat tisovom šumom. (Sl. 5.)

Slika 5. Tisa

(www.pp-papuk.hr)

- Pliš-Mališki Turjak-Lapjak je specijalni floristički rezervat, ime je dobio po četiri susjedna brda na kojima se nalazi. Južne padine Papuka – Pliš i Mališki su botanički najzanimljivije područje Parka prirode. Obiluje submediteranskim vrstama. Na Plišu i Mališku se nalazi najveći broj zaštićenih biljnih vrsta na Papuku.

Na Papuku je ukupno zabilježeno 1223 vrsta i podvrsta koje pripadaju u 497 rodova, 121 porodicu, 6 razreda i 2 odjeljka. Ukupno je zabilježeno 167 drvenastih vrsta. 102 vrste i podvrste flore Parka prirode Papuk nalaze se na popisu Crvene knjige ugroženih biljaka Hrvatske, a od toga 49 vrsta i podvrsta je u jednoj od tri kategorije ugroženih vrsta i podvrsta (CR, EN, VU). Najugroženije vrste su *Pulsatilla vulgaris* Mill. ssp. *grandis* – velika sasa i *Taxus baccata* L. – obična tisa. (www.bib.irb.hr, I. Samarčić)

2. NAJUGROŽENIJE VRSTE PARKA PRIRODE PAPUK

2.1. *Pulsatilla vulgaris* Mill. ssp. *grandis* – velika sasa

PORODICA: Ranunculaceae

Slika 6. Velika sasa

(www.tz-velika.com)

Velika sasa je trajnica, ima okomit i gotovo crn podanak. Stabljika je uspravna i dlakava, visine od 5 do 40 cm koja ima pršljen ovojnih listova i jedan terminalni cvijet. Prizemni listovi ine rozetu, imaju duge peteljke, a razvijaju se tek nakon cvatnje. Cvjetovi se nalaze na kratkim stapkama i ruži astoljubi aste su boje. (prilago eno prema http://www.dzsp.hr/publikacije/Prirucnik%20Stanista/flora_vrste.pdf) Cvjeta od velja e do svibnja. Kamenjarski travnjaci na vapnena koj podlozi joj ine stanište. Velika sasa u Hrvatskoj nije ugrožena vrsta, ali na Papuku joj aktivnost kamenoloma Veli anka II ugrožava gotovo cijelu populaciju, a time i u kontinentalnom dijelu Hrvatske. (prilago eno prema priru niku Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk)

2.2. *Taxus baccata* L. – obična tisa

PORODICA: Taxaceae

Slika 7. Tisa

(www.botanic.hr)

Tisa raste kao vazdazeleni grm ili kao niže stablo, ali može narasti i do 15 m visine, krošnja joj je široka i zaobljena. Listovi tamnozeleni i sjajni, a s donje strane imaju dvije bijele pruge. Muški cvjetovi pojavljuju se u jesen, a ženski u proljeće. Svi dijelovi tise su izrazito otrovni zbog prisustva alkaloida taksina, osim arilusa koji je jestiv zbog rasprostranjenja sjemenki pticama. Raste na sjenovitim mjestima, tako da ju nalazimo u bukovim, i bukovo-jelovim šumama, a može rasti i na otvorenom. Tisa nerijetko može živjeti i tisu u godinu. Kako je već rečeno u uvodu, 2005. godine je stanište tise na Papuku zaštićeno kao spomenik prirode. Tisa je zaštićena Zakonom o zaštiti prirode od 9. svibnja 1969. godine na svim prirodnim nalazištima. (prilagođeno prema www.pp-papuk.hr)

3. ZAŠTIENE VRSTE PARKA PRIRODE PAPUK

3.1. *Daphne cneorum* L. – crveni likovac

PORODICA: Thymelaceae

Slika 8. Crveni likovac

(www.pp-papuk.hr)

Crveni likovac je vazdazeleni grm visine 10 do 40 cm. Granice su dosta duge, ravne ili malo svijene, tanke i glatke. Listovi su tamnozeleni, kopljasti. Na vrhu granice nalazi se 5-10 cvjetova koji imaju glavu cvat. Cvjetovi su crvene boje, ponekad bijele i ugodno mirišu. Cvate u svibnju i lipnju, a ponekad ponovno krajem ljeta. Plod je bobica crvenkastosmeđe boje. Raste na suhim vapnenačkim staništima, brdskim travnjacima, na dolomitnim podlogama, na malenim travnjacima unutar šuma hrasta medunca i crnog jasena. Crveni likovac je rijetka i ugrožena vrsta zbog branja dekorativnih cvjetova, te zarastanja malih travnjaka i proplanaka na kojima raste. Ova vrsta je zaštićena Zakonom o zaštiti prirode od 16. travnja 1952. godine. (prilagođeno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk" i www.pp-papuk.hr)

3.2. *Daphne laureola* L. – lovorasti likovac

PORODICA: Thymelaceae

Slika 9. Lovorasti likovac

(www.pp-papuk.hr)

Lovorasti likovac je vazdazeleni grm visine 40 do 120 cm, slabo razgranjen. Listovi su duguljasti, kožasti, glatki, sjajni i spiralno raspoređeni na stabljici. Cvjetovi su viseći, grozdaste cvatove, zelenkastožute boje. Lovorasti likovac raste na vapnenačnjaku, u mezofilnim bukovim šumama, a djelomično zalazi i u termofilne šume na rahlim, bogatim tlima. Rijetka je vrsta, a dodatno mu se brojnost smanjuje zbog branja u dekorativne svrhe te uništavanja staništa; sječe se u šuma. Lovorasti likovac je zaštićen Zakonom o zaštiti prirode 16. travnja 1952. godine. (prilagođeno prema [www.pp-papuk](http://www.pp-papuk.hr))

3.3. *Doronicum orientale* Hoffm. – kavkaski divokozjak

PORODICA: Asteraceae

Slika 10. Kavkaski divokozjak

(www.pp-papuk.hr)

Kavkaski divokozjak je zeljasta trajnica visine stabljike 20 do 60 cm. Stabljika je uspravna pri dnu vunasto dlakava. Listovi imaju duge peteljke, sroliki su, duboko urezani i nazubljeni. Na stabljici je samo jedan glavi asti cvat, žute boje. Cvate u travnju i svibnju. Cijela biljka je otrovna. Kavkaski divokozjak se razmnožava plodovima roškama, ali je zastupljenije vegetativno razmnožavanje podzemnim vriježama. Raste u otvorenim, termofilnim šumama, esto na stjenovitim podlogama i me u grmljem. Na povoljnim staništima je gusto raspore en po tlu. U Parku prirode Papuk je zabilježen samo na podru ju Lapjaka, na površini manjoj od 200 m² i tu je gusto zastupljen. Smanjenje brojnosti je uzrokovano sabiranjem zbog dekoratvnosti i sje om šuma i šikara. Kavkaski divokozjak je zašti en Zakonom o zaštiti prirode 10. lipnja 1958. godine. (prilago eno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk" i www.pp-papuk.hr)

3.4. *Eranthis hyemalis* (L.) Salisb. – ozimica

PORODICA: Ranunculaceae

Slika 12. Ozimica

(www.pp-papuk.hr)

Ozimica je višegodišnja biljka. Stabljika je uspravna i šuplja, zelene do tamnosmeđe boje. Listovi se nalaze na dugačkoj peteljci, srčoliki su, prstenasto razdijeljeni. Listovi se razvijaju nakon cvjetanja. Cvjetovi su pojedinačni, a okruženi su s 3 lista. Cvate od siječnja do ožujka. Raste na svijetlim i toplim staništima, u listopadnim šumama, te na rubovima šuma, u šikarama, u voćnjacima, na travnjacima i njivama. Ozimica je tercijarni relikv, u razdoblju tercijara je bila raširena biljka, a danas joj je areal smanjen. Brojnost joj se smanjuje zbog branja u dekorativne svrhe, te krčenja šuma i preoravanja livada. Zaštićena je Zakonom o zaštiti prirode od 10. lipnja 1958. godine. (prilagođeno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk" i www.pp-papuk.hr)

3.5. *Ilex aquifolium* L. – božikovina

PORODICA: Aquifoliaceae

Slika 13. Božikovina

(www.pp-papuk.hr)

Božikovina je vazdzelena grmolika biljka, ponekad i stablo do desetak metara. Listovi su kožasti, valovitog ruba s bodljama, sjajni i tamnozeleno boje. Kod božikovine postoji heterofilija, postoje i cjeloviti listovi bez bodlji, ovisno o stadiju razvoja biljke. Cvjetovi su jednospolni i dvodomni, žute boje, i ne paštaste cvatove, a nalaze se u pazušcima listova. Plod je crvena koštunica. Biljka je izuzetno dekorativna. Božikovina je biljka koja može doživjeti veliku starost, od čak 300 godina. Raste na rahlim, vapnena kim staništima, bukovo-jelovih šuma. Ugrožena je vrsta zbog branja u dekorativne svrhe, i nestanka staništa. Božikovina je zaštićena biljka od 9. lipnja 1953. godine Zakonom o zaštiti prirode. (prilagođeno prema www.pp-papuk.hr)

3.6. *Iris variegata* L. – šarena perunika

PORODICA: Iridaceae

Slika 14. Šarena perunika

(www.ancientrootsresearch.com)

Šarena perunika je visoka od 12 do 40 cm, vanjski listovi ocvjeja su prošarani smećim ili ljubičastim žilicama, a unutrašnji su žute boje. Cvate u svibnju i lipnju. Šarena perunika je strogo zaštićena vrsta zbog sabiranja radi dekorativnosti, te zaraštavanja travnjaka i proplanaka na kojima raste. Raste na svijetlim mjestima, na rubovima šuma, te na kamenjarima s vapnenačnom podlogom. Ova vrsta, iako sam pronašla jako malo podataka, je zanimljiva i jako vrijedna. Raste samo na području vrha Papuka, na samo dva lokaliteta. (prilagođeno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk")

3.7. *Ophris apifera* Huds. – p elina kokica

PORODICA: Orchidaceae

Slika 15. P elina kokica

(www.hlasek.com)

P elina kokica je višegodišnja biljka malih gomolja, snažne stabljike ija je visina od 20 do 50 cm. Na donjem dijelu stabljike nalaze se od 2 do 4 lancetasta lista sa šiljatim vrhom i izraženim žilama. U gornjem dijelu stabljike nalaze se od 2 do 3 pricvjetna lista svijetlozelenkaste boje. Cvat je poput klasa, sastavljen je od 2 do 8 cvjetova. Vanjski listovi ocvje ja su dosta veliki, jajoliki, najprije crvenkastobijeli, a zatim postaju ljubi asti, ak i bijeli, sa središnjom žilom zelene boje. Medna usna je sastavljena od tri dijela, izbo ena, jajolika, baršunasta i tamno sme e boje. Na njoj se nalaze žute pjege. Cvate u svibnju i lipnju. Raste na suhim travnjacima, u svijetlim šumama i šikarama. Brojnost joj se smanjuje zbog promjena u staništima, tj. zaraštavanja suhих travnjaka ili njihove prenamjene u vinograde. Isto tako, ugrožena je zbog sabiranja u dekorativne svrhe. U Parku prirode Papuk rasprostranjena je na svega nekoliko lokaliteta: Floristi ki rezervat "Turjak – Pliš – Mališ ak – Lapjak", u okolini sela Gornji Vrhovci i na podru ju Poljanica. (prilago eno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk, te www.zagorje-priroda.hr)

3.8. *Ruscus aculeatus* L. – bodljikava veprina

PORODICA: Liliaceae

Slika 16. Bodljikava veprina

(www.wikipedia.org)

Bodljikava veprina je vazdazelena drvenasta trajnica, koja raste u obliku polugrma visine od 20 do 80 cm. Stabljika je razgranjena i uspravna, nosi male listove, koji su kožasti, trokutasti ili kopljasti smeđe boje. Bolesti ogranci stabljike ove biljke su preobraženi u tamnozeleno filokladije, koji zapravo obavljaju funkciju listova. Filokladije su dugi oko 2.5 cm, jajasto kopljasti, a na vrhu su posve suženi tako da tvore bodljasti šiljak. Mali cvjetovi se razvijaju na gornjoj strani filokladija. Mogu biti pojedinačni ili po dva ili više njih zajedno. Nalaze se u pazušku malog, krutog i šiljastog lista koji je zelene boje i ima jednu žilu. Ocvijetanje je zelenkaste boje i vrlo sitno. Cvate u ožujku i travnju. Plod je bobica crvene boje. Raste u sjenovitim područjima šikara i šuma. Bodljikava veprina je brojna vrsta na području Krndije, iznad Orahovice i Duzluka. (prilagođeno prema "Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk" i Flora svojte, T. Nikoli)

4. LITERATURA

Flora svojte (T. Nikoli)

Rijetke i ugrožene vrste Parka prirode Papuk – priručnik za prepoznavanje

www.ancientrootsresearch.com/Hap-I/

www.hlasek.com

www.orchidlily.bloger.hr

www.pp-papuk.hr

ww.wikipedia.org

www.zagorje-priroda.hr/vrijednosti

5. ZAKLJUČAK

Park prirode Papuk je iznimno zanimljivo područje, veoma velike vrijednosti, ne samo floristički, nego i bogatom i zanimljivom faunom. Tu se nalaze mnoge zanimljive životinjske vrste kao što su: alpska strizibuba (*Rosalia alpina* L.), strogo zaštićene vrste: planinski potopar (*Cordulegaster heros* Theischinger), proljetna narančica (*Epitheca bimaculata* Charpentier), šareni ve (*Nymphalis vau-album* Schiffermüller), riječni rak (*Astacus astacus* L.), crveni muka (*Bombina bombina* L.), veliki planinski vodenjak (*Triturus carnifex* Laurenti), ivanjski rovaš (*Ablepharus kitaibelii* Bibron et Bory), obična smukulja (*Coronella austriaca* Laurenti), sivi kuk (*Athene noctua* Scop.), vodenkos (*Cinclus cinclus* L.), golub dupljaš (*Columba oenas* L.), kosac (*Crex crex* L.), bjelovrata muharica (*Ficedula albicollis* Temm.), patuljasti orao (*Hieraaetus pennatus*), kuk (*Otus scops* L.), pupavac (*Upupa epops* L.), veliki potkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum* Schreber), vidra (*Lutra lutra* L.). Zaštićene vrste su: planinski vodenjak (*Triturus alpestris* Laurenti), mali vodenjak (*Triturus vulgaris* L.), potopna pastrva (*Salmo trutta* L.).

Park prirode Papuk obuhvaća veliko područje i veoma je bogato. Iznimne prirodne ljepote se tamo nalaze. Iako sam iz Požege, doista sam premalo puta bila u tom Parku prirode. Odsada će se to promijeniti, i u budućnosti u različita godišnja doba jer svako godišnje doba ima svoje ljepote. Doista, ovaj seminarski rad je obuhvatio samo mali, mali dio tog velikog bogatstva. Nadam se da ću imati prilike još istraživati to područje, a posebno floru tog područja. Fauna je također vrlo zanimljiva, kao što je podatak da je 2007. godine zabilježen samo jedan par patuljastih orlova na području od Velike do vrha Papuka. Botanika je dio biologije koji me iznimno zanima, pa u skladu s tim, to je to što želim iemu se želim više posvetiti. I eto, poela sam jednim malim korakom, u svom susjedstvu, u Parku prirode Papuk. S izuzetnim zadovoljstvom sam radila ovaj seminarski rad.

6. SAŽETAK

Papuk je proglašen Parkom prirode 23. travnja 1999. godine. Sadrži brojna prirodna bogatstva; biljnog i životinjskog svijeta. U svom seminaru sam se osvrnula na floru Parka prirode Papuk, na najugroženije biljne vrste, te na zaštićene biljne vrste kako bih ih sama bolje upoznala ali i upozorila na važnost očuvanja ovog bogatstva. Razlog ugroženosti ovih vrsta je ponajviše branje u dekorativne svrhe i prenamjena staništa, sječa šuma i sl. Radi iznimnog bogatstva biljnog i životinjskog svijeta mnogo vrsta je zaštićeno kako bi se očuvala biološka raznolikost. Prirodne ljepote koje se mogu vidjeti u Parku prirode Papuk jednostavno je nemoguće opisati, to se mora vidjeti i doživjeti.

7. SUMMARY

Papuk was declared a Nature park 23rd april 1999. It contains many natural resources, flora and fauna. In my seminar, I commented on the flora Papuk Nature Park, the most endangered species, and protected species that would be better met alone and warned of the importance of preserving this wealth. The reason these types of threat is mainly for decorative purposes, harvesting and conversion of habitats, forest cutting etc. In order to exceptional wealth of flora and fauna many species is protected to maintain biological diversity. Natural beauty that can be seen in the nature park Papuk it is simply impossible to describe, it must be seen and experienced.